

Μάθημα 1: Φθόγγοι και γράμματα

Φθόγγοι

- ❖ Όταν μιλάμε, βγάζουμε από το στόμα μας ορισμένες φωνές, οι οποίες ενώνονται και σχηματίζουν τις λέξεις. Οι απλές αυτές φωνές από τις οποίες σχηματίζονται οι λέξεις ονομάζονται **φθόγγοι**.

Για παράδειγμα, όταν προφέρουμε τη λέξη *ουρά*, βγάζουμε από το στόμα μας τους φθόγγους [ου], [ρ], [α].

- ❖ Οι φθόγγοι είναι:

[α], [ε], [ι], [ο], [ου],

[β], [γ], [δ], [ζ], [θ], [κ], [λ], [μ], [ν], [π], [ρ], [σ], [τ], [φ], [χ], [μπ], [ντ], [γκ].

Γράμματα

- ❖ **Γράμματα** (ή ψηφία) είναι τα γραπτά σημάδια με τα οποία παριστάνουμε τους φθόγγους. Για παράδειγμα, τους φθόγγους [ου], [ρ], [α] που προφέρουμε όταν λέμε τη λέξη *ουρά* τους παριστάνουμε με τα γράμματα ο, υ, ρ, α.

- ❖ **Προσοχή!** Δεν πρέπει να συγχέουμε τους φθόγγους με τα γράμματα: φθόγγοι = φωνές, γράμματα = γραπτά σημάδια.

- ❖ Τα γράμματα της ελληνικής γλώσσας είναι **24**. Όλα μαζί αποτελούν το **ελληνικό αλφάβητο** και γράφονται με μια ορισμένη σειρά, που λέγεται **αλφαβητική σειρά**.

- ❖ Τα γράμματα της ελληνικής γλώσσας, ανάλογα με τη μορφή τους, τα διακρίνουμε σε **κεφαλαία** και **μικρά**.

- ❖ Τα γράμματα του ελληνικού αλφάβητου μαζί με τα ονόματά τους είναι τα εξής:

Αα (άλφα)	Ιι (γιώτα)	Ρρ (ρο)
Ββ (βήτα)	Κκ (κάπα)	Σσς (σίγμα)
Γγ (γάμα)	Λλ (λάμδα)	Ττ (ταυ)
Δδ (δέλτα)	Μμ (μι)	Υυ (ύψιλον)
Εε (έψιλον)	Νν (νι)	Φφ (φι)
Ζζ (ζήτα)	Ξξ (ξι)	Χχ (χι)
Ηη (ήτα)	Οο (όμικρον)	Ψψ (ψι)
Θθ (θήτα)	Ππ (πι)	Ωω (ωμέγα)

Αντιστοιχία φθόγγων και γραμμάτων

Το ελληνικό αλφάβητο δεν έχει ξεχωριστά γράμματα για όλους τους φθόγγους. Έτσι έχουμε:

- ❖ **φθόγγους** που παριστάνονται (γράφονται) με **δύο γράμματα** ο **καθένας** τους: π.χ. [ου], [μπ], [ντ], [γκ].
- ❖ **φθόγγους** που παριστάνονται με διαφορετικά γράμματα: π.χ. για τον φθόγγο [ο] έχουμε δύο **διαφορετικά γράμματα**, το **ο** και **ω** (*όμως*), για τον φθόγγο [ι] έχουμε τρία γράμματα: το **ι**, το **η** και το **υ** (*κυνήγι*).
- ❖ **δύο φθόγγους** που παριστάνονται με **ένα γράμμα**: π.χ. οι δύο φθόγγοι [κ] + [σ] παριστάνονται με το γράμμα **ξ**, ενώ οι δύο φθόγγοι [π] + [σ] παριστάνονται με το γράμμα **ψ** (βλ. παρακάτω, διπλά γράμματα).

Ασκήσεις

1. Να γράψεις τους φθόγγους και τα γράμματα της ελληνικής γλώσσας.

Φθόγγοι: _____

Γράμματα:

Μικρά: _____

Κεφαλαία: _____

2. Να κυκλώσεις στις παρακάτω λέξεις:

α. με κόκκινο χρώμα τους φθόγγους που παριστάνονται με δύο γράμματα:

μπάλα παγκάκι λάμπα πάντα
γάντι τούμπα κούπα κουμπί

β. με πράσινο χρώμα τα γράμματα που παριστάνουν δύο φθόγγους:

ψωμί ταψί έψαξα άνοιξη
ξύλο άμαξα έκοψε κατάψυξη

3. Παρακάτω κρύβονται δύο σοφές κουβέντες. Για να τις διαβάσεις:

α. να γράψεις στα άδεια τετράγωνα τα επόμενα αυτών των γραμμάτων:

Ξ	Ζ	Κ	Θ	Ι	Ρ	Γ	Θ	Μ	Δ	Ε	Ε	Ψ	Ζ
↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓
□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□

β. να γράψεις στα άδεια τετράγωνα τα προηγούμενα αυτών των γραμμάτων:

□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□			
↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑			
Ξ	Β	Β	Δ	Β	Ρ	Β	Υ	Ζ	Υ	Β	Γ	Κ	Γ	Μ	Κ	Β

4. Να συμπληρώσεις τον παρακάτω πίνακα:

Λέξεις	Φθόγγοι	Αριθμός φθόγγων	Γράμματα	Αριθμός γραμμάτων
κουμπί	κ, ου, μπ, ι	4	κ, ο, υ, μ, π, ι	6
ντέφι
παγκάκι
ψωμί
ψύξη
τούμπα

5. Να συμπληρώσεις τους παρακάτω πίνακες:

Λέξεις	Αριθμός	
	Γραμμάτων	Φθόγγων
γάτα
αγκάθι
κουλούρι
μπουκάλι
δέντρο
κόμπρα
ψάρι
μπαξές
άντρας
ντουλάπι

Λέξεις	Αριθμός	
	Γραμμάτων	Φθόγγων
δόντι
τούμπα
μαγκούρα
μυρμήγκι
ψάξε
αγκίστρι
άντεξα
μπρίκι
ομπρέλα
μπουνιά

Μάθημα 2: Φωνήεντα και σύμφωνα

Φωνήεντα και σύμφωνα

- ❖ Οι φθόγγοι και τα γράμματα που τους παριστάνουν χωρίζονται σε φωνήεντα και σύμφωνα.
- ❖ **Φωνήεντα** λέγονται τα γράμματα που παριστάνουν τους φθόγγους οι οποίοι προφέρονται με δυνατή φωνή και μπορούν να σχηματίσουν και μόνοι τους συλλαβή: π.χ. **α - έ - ρας, ό - α - ση**.
- ❖ Τα φωνήεντα είναι **7: α, ε, ι, η, υ, ο, ω**.
- ❖ **Σύμφωνα** λέγονται τα γράμματα που παριστάνουν τους φθόγγους οι οποίοι προφέρονται με σιγανή φωνή, δεν μπορούν να σχηματίσουν μόνοι τους συλλαβή και γι' αυτό πηγαίνουν μαζί με φωνήεντα: π.χ. **φί - δι, γά - τα**.
- ❖ Τα σύμφωνα είναι **17: β, γ, δ, ζ, θ, κ, λ, μ, ν, ξ, π, ρ, σ(-ς), τ, φ, χ, ψ**.

Αρχικά και τελικά γράμματα

- ❖ Το πρώτο γράμμα κάθε λέξης λέγεται **αρχικό** και το τελευταίο **τελικό**: π.χ. στη λέξη **αέρας** αρχικό γράμμα είναι το **α-** και τελικό γράμμα το **-ς**.
- ❖ Στο τέλος των λέξεων αντί για **σ** γράφουμε **ς** (τελικό σίγμα): π.χ. **σάκος**.
- ❖ Τελικά σύμφωνα είναι το **ν** και το **ς**. Αρκετές όμως ξένες λέξεις και μερικά επιφωνήματα τελειώνουν σε άλλο σύμφωνο: π.χ. **Αδάμ, Ισαάκ, σοφέρ, τοστ, αχ!, ουφ!** κτλ.

Διπλά γράμματα

- ❖ **Διπλά γράμματα** λέγονται τα γράμματα **ξ** και **ψ**, γιατί το καθένα παριστάνει **δύο φθόγγους**. Το **ξ** παριστάνει τους φθόγγους **κ + σ** και το **ψ** τους φθόγγους **π + σ**: π.χ. **ξύλο, ψάρι, ψύξη, ψάξε**. Έτσι η λέξη **ξύλο** έχει 5 φθόγγους (κ, σ, υ, λ, ο) και 4 γράμματα (ξ, υ, λ, ο), ενώ η λέξη **ψύξη** έχει 6 φθόγγους (π, σ, υ, κ, σ, η) και 4 γράμματα (ψ, υ, ξ, η).

- ❖ Στις σύνθετες λέξεις με πρώτο συνθετικό το **εκ** οι φθόγγοι **κσ** δε γράφονται με το γράμμα **ξ** αλλά με τα αντίστοιχά τους γράμματα **κ** και **σ**: π.χ. **εκκαφέας, εκστρατεύω, εκσυγχρονίζω.**

Όμοια σύμφωνα

- ❖ **Όμοια σύμφωνα** λέγονται δύο ίδια σύμφωνα με τα οποία γράφονται ορισμένες λέξεις τα οποία όμως προφέρονται ως ένας φθόγγος: π.χ. **γράμμα, γλώσσα, Ελλάδα** κτλ.
- ❖ Τα όμοια σύμφωνα στον συλλαβισμό χωρίζονται: π.χ. **Ελ - λά - δα, Σάβ - βα - το.**

Ασκήσεις

1. Να συμπληρώσεις τον παρακάτω πίνακα όπως στο παράδειγμα.

Λέξεις	Φωνήεντα	Σύμφωνα	Αριθμός	
			Φωνηέντων	Συμφώνων
καπέλο	α, ε, ο	κ, π, λ	3	3
ζυγός
Ιωάννα
εχθρός
Ιωσήφ
Αώος
ξύστρες
αέρας
άνθρωπος
σφυρίχτρα

2. Να ταξινομήσεις τις παρακάτω λέξεις:

Σάββατο, κόκκινος, βλέμμα, ιππότης, κόλλα, υπάλληλος, θάρρος, σύννεφο, Σάββας, γράμμα, μαλλί, παπούς, συλλαβή, άρρωστος, επίρρημα, κόμμα, εννοώ, λάκκος, άμμος, βύσσινο, γλώσσα, θάλασσα, κρεμμύδι, Έλληνας, Άννα, κύτταρο, εννιά, μέλισσα, εκκλησία, ελάττωμα, γενναίος, Αττική, Υμηττός

ββ: _____

κκ: _____

λλ: _____

μμ: _____

νν: _____

ππ: _____

ρρ: _____

σσ: _____

ττ: _____

3. Να κυκλώσεις το αρχικό και τελικό γράμμα των λέξεων:

Άννα	αχι	μίξερ	σωστός
Ιωσήφ	ουφ!	γκολ	έφυγαν

4. Να συμπληρώσεις τον παρακάτω πίνακα:

Λέξεις	Φθόγγοι	Αριθμός φθόγγων	Γράμματα	Αριθμός γραμμάτων
κουμπί
ταψί
ξύλο
ψύξη
άντεξα
ξίγκι

Δίψηφα φωνήεντα - Δίψηφα σύμφωνα

- ❖ **Δίψηφα** είναι **δύο γράμματα μαζί** που προφέρονται **ως ένας φθόγγος**. Τα δίψηφα διακρίνονται σε δίψηφα φωνήεντα και δίψηφα σύμφωνα.
- ❖ Τα **δίψηφα φωνήεντα** είναι τα εξής:

αι (= ε) → <i>αίθουσα</i>	ου (= ου) → <i>ουρανός</i>
οι (= ι) → <i>οικόπεδο</i>	ει (= ι) → <i>εικόνα</i>
υι (= ι) → <i>υιοθετώ</i>	
- ❖ Τα δίψηφα σύμφωνα είναι τα εξής:

μπ → <i>μπάλα</i>	γκ → <i>γκολ</i>
ντ → <i>ντέφι</i>	γγ → <i>φεγγάρι</i>

Διαίρεση και ονομασία των συμφώνων

- ❖ Ανάλογα με τον **ήχο (φωνή) που ακούγεται**, τα σύμφωνα ως φθόγγοι χωρίζονται σε:
 - α. Άηχα:** είναι τα σύμφωνα που ως φθόγγοι δεν ακούγονται δυνατά: **κ, π, τ, φ, θ, σ**.
 - β. Ηχηρά:** είναι τα σύμφωνα που ως φθόγγοι ακούγονται δυνατά: **β, γ, δ, ζ, μπ, ντ, γκ, λ, μ, ν, ρ**.
Αισθανόμαστε τον ήχο των ηχηρών ακουμπώντας το δάχτυλο στον λαιμό εμπρός τη στιγμή που τα προφέρουμε.
- ❖ Ανάλογα με τη **διάρκεια της προφοράς τους**, τα σύμφωνα ως φθόγγοι χωρίζονται σε:
 - α. Στιγμαία,** τα οποία προφέρονται μόνο για μια στιγμή την ώρα που ανοίγουμε το στόμα: **κ, π, τ, γκ, μπ, ντ**.
 - β. Εξακολουθητικά,** στα οποία βαστούμε τη φωνή μας όσο θέλουμε: **γ, β, δ, χ, φ, θ, σ, ζ, λ, μ, ν, ρ**.
- ❖ Ανάλογα με το **μέρος του στόματος στο οποίο σχηματίζονται**, τα σύμφωνα ως φθόγγοι τα χωρίζουμε σε:
 - α. χειλικά** (σχηματίζονται στα χείλη): **π, β, φ, μπ**
 - β. οδοντικά** (σχηματίζονται στα δόντια): **τ, δ, θ, ντ**
 - γ. λαρυγγικά** (σχηματίζονται στο λάρυγγα): **κ, γ, χ, γκ**
 - δ. γλωσσικά ή υγρά** (σχηματίζονται στη γλώσσα): **λ, ρ**
 - ε. ρινικά** (σχηματίζονται στη μύτη): **μ, ν**
 - στ. διπλοδοντικά ή συριστικά** (σχηματίζονται ανάμεσα στα δόντια): **ζ, σ**.

Ασκήσεις

5. Να κυκλώσεις με κόκκινο χρωματιστό μολύβι τα δίψηφα φωνήεντα και με πράσινο τα δίψηφα σύμφωνα στις παρακάτω παροιμίες:

- α. Λείπει η γάτα και χορεύουν τα ποντίκια.
- β. Καθαρός ουρανός αστραπές δε φοβάται.
- γ. Η αλεπού στον ύπνο της πετειναράκια βλέπει.
- δ. Όποιος βιάζεται σκοντάφτει.
- ε. Σκυλί που γαβγίζει δε δαγκώνει.
- στ. Όποιος δε θέλει να ζυμώσει πέντε μέρες κοσκινίζει.

6. Να συμπληρώσεις τους παρακάτω πίνακες:

Λέξεις	Αριθμός	
	Γραμμάτων	Φθόγγων
παίζει
οικογένεια
κοιμάμαι
είδα
κουνούπι
κάτοικοι
κλείνουν
είμαι
μπάλα
ανοίγουν

Λέξεις	Αριθμός	
	Γραμμάτων	Φθόγγων
οικοδόμοι
Πειραιάς
μπαίνουν
κουμπί
μαγκώνουν
φαίνομαι
μπαλάντα
ντύνομαι
υιοθετούνται
καταψύξεις

Δίφθογγοι

- ❖ Δύο φωνήεντα, όταν βρίσκονται μαζί σε μια λέξη και εφόσον προφέρονται σε μία συλλαβή, αποτελούν έναν **δίφθογγο** (: δύο + φθόγγος).
- ❖ Οι δίφθογγοι χωρίζονται σε κύριους και καταχρηστικούς.
- ❖ **Κύριοι δίφθογγοι** είναι: **αη, οη, αι (άι), οϊ (όι)**: π.χ. **αη**δόνι, **βόη**θα, **αι**τός (γάιδαρως), **κοροϊ**δεύω (ρόιδι).
- ❖ **Καταχρηστικοί δίφθογγοι** ονομάζονται οι συνδυασμοί του ι, υ, οι, ει με το ακόλουθο φωνήεν (ή δίψηφο), που προφέρονται σε μία συλλαβή (**ια, υα, οιο, εια**): π.χ. **Γιάννα**, **ποιος** άδ**ει**ασε τη **γυά**λα;
- ❖ Άλλοι καταχρηστικοί δίφθογγοι: **ήλιος, ελιές, παλιού, ποια, ποιοι, ποιες, ποιους, άδειες, άδειοι, δίχτυα, δичτυού** κτλ.

Οι συνδυασμοί αυ, ευ

Οι συνδυασμοί **αυ** και **ευ** προφέρονται:

- α. αβ** και **εβ** όταν ακολουθεί **φωνήεν** ή **νηρό σύμφωνο**: π.χ. **Παύλος**, **Ναυσικά**.
- β. αφ** και **εφ** όταν ακολουθεί **άηχο σύμφωνο**: π.χ. **χορεύουν**, **πέυκο**.

Ασκήσεις

- 7. Να κυκλώσεις με πράσινο χρώμα τα δίψηφα φωνήεντα και με κόκκινο χρώμα τους συνδυασμούς αυ, ευ:**

Αιγαίο	πέυκο	ταυτότητα
χορεύει	μπαίνουν	αναπαύομαι
ευτυχία	σταυροί	υιοθετούνται
Εύβοια	παλεύουν	μαζεύονται

8. Να κυκλώσεις με κόκκινο χρώμα τους κύριους διφθόγγους στις παρακάτω λέξεις (Δεν έχουν όλες οι λέξεις διφθόγγους. Έχουν μόνο 10.):

βόηθα	ρόιδι	βοήθεια	κορόιδο
αϊτός	γάιδαρος	νεράιδα	χαϊδέυω
απδόνι	ταΐζω	άπχα	παιζω
απδία	κελαπδώ	σόι	απδιάζω

9. Να κυκλώσεις με πράσινο χρώμα τους καταχρηστικούς διφθόγγους στις παρακάτω λέξεις (Δεν έχουν όλες οι λέξεις καταχρηστικούς διφθόγγους. Έχουν μόνο 8.):

ήλιος	γιαλός	ποιπής	γελοίος
γυαλί	δυο	τέτοιος	τέλειωσα
κρυώνω	άδειος	Ηλίας	ξένοιαστο
ηλιακός	αδειούχος	διαίρεση	αστείο

10. Να ταξινομήσεις τις παρακάτω λέξεις ανάλογα με την προφορά των συνδυασμών αυ, ευ που περιέχουν:

αυλή, ναύτης, ψαρεύω, ευχή, ευτυχία, ζευγάρι, αυτός, ευχαριστώ, αύριο, πύραυλος, καυτός, αυτοκίνητο, τελευταία, ρεύμα, ευγένεια, αύρα

αυ → αβ: _____

αυ → αφ: _____

ευ → εβ: _____

ευ → εφ: _____

11. Να κυκλώσεις τη λέξη από το κάθε ζευγάρι που έχει καταχρηστικό δίφθογγο:

σχολείο - σχολειό	μία - μια, δυο - δύο
τέλειωσα - τελείωσα	κελαπδάει - απδιάζει
δίκτυα - δίχτυα	βοηθός - βοήθησα
μοιάζω - όμοια	φτυάρι - βρύα

Μάθημα 3: Λέξεις και συλλαβές

Λέξεις

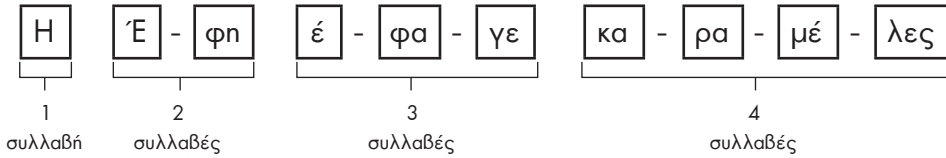
- ❖ Κάθε πρόταση αποτελείται από μικρότερα μέρη, τα οποία λέγονται **λέξεις**. Κάθε πρόταση έχει μία ή περισσότερες λέξεις: π.χ. η πρόταση: *Η Έφη έφαγε καραμέλες* αποτελείται από 4 λέξεις: *η, Έφη, έφαγε, καραμέλες*.
- ❖ Τις λέξεις τις γράφουμε χωριστά τη μία από την άλλη. Γράφονται με **μία λέξη**:
 - Τα **αριθμητικά** από το 13 ως το 19: π.χ. *δεκατρία, δεκαέξι* κτλ.
 - Οι **αντωνυμίες** καθένας – καθεμία – καθένα, καθετί, κατιτί, οποιοσδήποτε – οποιαδήποτε – οποιοδήποτε, οσοσδήποτε – οσδήποτε – οτιδήποτε.
 - Οι **άκλιτες λέξεις** όπως: απεναντίας, απευθείας, αφενός, αφετέρου, αφότου, ειδάλλως, ειδημή, εντάξει, εξαιτίας, εξάλλου, εξαρχής, εξίσου, επικεφαλής, επιπλέον, επιτέλους, εφόσον, καθεξής, κατευθείαν, μεμιάς, ολωσδιόλου, οπουδήποτε, οπωσδήποτε, υπόψη, ωστόσο κτλ.
 - Η **πρόθεση σε (σ')** με τη γενική και την αιτιατική του οριστικού άρθρου: π.χ. *στου Γιώργου, στην αυλή* κ.ά.
- ❖ ΠΡΟΣΟΧΗ! Η προσωπική αντωνυμία **σου** γράφεται χωριστά από το άρθρο: π.χ. *σου (σ') το έφερα*.

Συλλαβές

- ❖ Οι λέξεις, με βάση κάποιους κανόνες, χωρίζονται σε μικρότερα τμήματα (= κομμάτια), τα οποία λέγονται **συλλαβές**.
 - ❖ Μια συλλαβή μπορεί να έχει:
 - ✓ ένα μόνο φωνήεν: π.χ. *ά-λο-γο, α-ε-τός*
 - ✓ ένα μόνο δίψηφο φωνήεν: π.χ. *ου-ρά, αί-θου-σα*
 - ✓ έναν μόνο δίφθογγο: π.χ. *αν-δό-νι, αι-τός*
 - ✓ έναν μόνο συνδυασμό αυ, ευ: π.χ. *αυ-λή, ευ-χή*
- Επίσης, μπορεί να έχει ένα ή περισσότερα σύμφωνα με:
- ✓ ένα φωνήεν: π.χ. *τώ-ρα, τρέ-χω*
 - ✓ ένα δίψηφο φωνήεν: π.χ. *παί-ζω, κλεί-νω*
 - ✓ έναν δίφθογγο: π.χ. *νε-ράι-δα, κε-λαν-δώ*
 - ✓ έναν συνδυασμό αυ, ευ: π.χ. *πύ-ραυ-λος, ρεύ-μα*

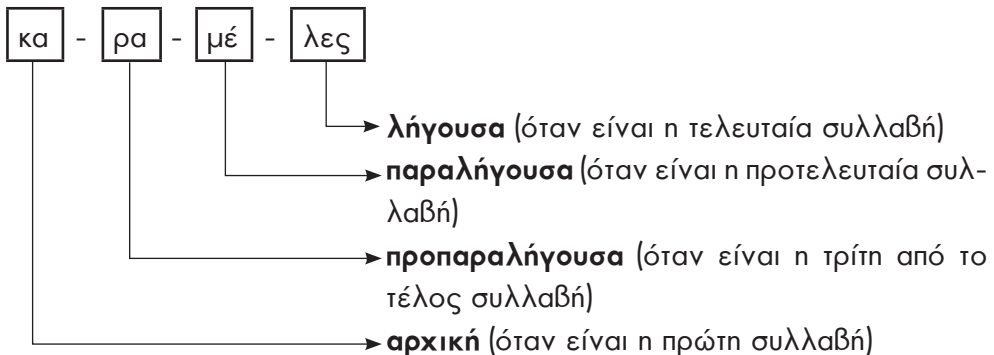
- ❖ Το κόρισμα μιας λέξης σε συλλαβές λέγεται συλλαβισμός:

π.χ.

- ❖ Μια λέξη ανάλογα με τον **αριθμό των συλλαβών** της ονομάζεται:
 - ✓ **μονοσύλλαβη**, αν έχει μία συλλαβή (Η)
 - ✓ **δισύλλαβη**, αν έχει δύο συλλαβές (Έ-φη)
 - ✓ **τρिसύλλαβη**, αν έχει τρεις συλλαβές (έ-φα-γε)
 - ✓ **πολυσύλλαβη**, αν έχει περισσότερες από τρεις συλλαβές (κα-ρα-μέ-λες)

- ❖ Η συλλαβή ανάλογα με τη θέση που έχει στη λέξη ονομάζεται:

- ❖ Η **αρχική συλλαβή** μπορεί να συμπίπτει:
 - ✓ με τη λήγουσα: π.χ. **ζω, να, θα, και**
 - ✓ με την παραλήγουσα: π.χ. **γά-τα, ρό-δα**
 - ✓ με την προπαραλήγουσα: π.χ. **ά-λο-γο, ε-λά-φι**
 ή να είναι ξεχωριστή συλλαβή: π.χ. **α-γε-λά-δα, ε-φη-με-ρί-δα.**

Ασκήσεις

1. Να χωρίσεις σε συλλαβές τις παρακάτω λέξεις και να τις ταξινομήσεις:

παλεύω, κάποιος, ναι, ευτυχία, αυτοκίνητο, θα, με, αυλή, όποιος, ιππότης, ουρανός, ποιος, και, ποδήλατο, αέρας, πεύκο, απέναντι, ποιοι

- α. Μονοσύλλαβες:** _____
- β. Δισύλλαβες:** _____
- γ. Τρισύλλαβες:** _____
- δ. Πολυσύλλαβες:** _____

2. Στις παρακάτω λέξεις να κυκλώσεις:

α. τη λήγουσα	β. την παραλήγουσα
αγάπη	ποίημα
δουλειά	αδειάζω
κάποιος	κρυώνω
ψυχία	ανθόκηπος
γ. την προπαραλήγουσα	δ. την αρχική συλλαβή
άλογο	τσουγκράνα
αυτοκίνητο	Ιωάννα
ευτυχία	κόκκινος
λαχανόκηπος	κινδυνεύω

3. Να κυκλώσεις την παραλήγουσα των παρακάτω λέξεων. Εδώ κρύβεται μια σοφή κουβέντα. Να τη βρεις και να τη γράψεις σωστά:

ελαφάκι, μασουλώ, χαλίκι, τόπι, καφάσι, βρυσούλα, λίμα, ξεγελώ, παραμιλώ, ζείτε, τόξο, φτάσαμε, σακούλα, λίγο

Συλλαβισμός

- ❖ Όταν γράφουμε, παρουσιάζεται συχνά η ανάγκη στο τέλος της σειράς να κόψουμε τη λέξη. Το χώρισμα της λέξης δε γίνεται όπου τύχει, αλλά εκεί που τελειώνει μια συλλαβή. Γι' αυτό πρέπει να ξέρουμε πώς χωρίζονται οι λέξεις σε συλλαβές.
- ❖ Το χώρισμα μιας λέξης σε συλλαβές λέγεται **συλλαβισμός**.
- ❖ Ανάμεσα στις συλλαβές βάζουμε **ενωτικό**: π.χ. *ά-λο-γο*.

Κανόνες συλλαβισμού

- α.** Τα **φωνήεντα** μπορούν να αποτελέσουν και μόνα τους συλλαβή: π.χ. *α-έ-ρας, Ι-ω-α-κείμ*.
Αντίθετα, **ένα ή περισσότερα σύμφωνα** δεν μπορούν να αποτελέσουν μόνα τους συλλαβή. Χρειάζονται οπωσδήποτε και φωνήεν: π.χ. *πέ-τρα, κά-στρο, ο-μπρέ-λα, τρέ-χω*.
- β.** Τα **δίψηφα φωνήεντα**, οι **δίφθογγοι**, οι **καταχρηστικοί δίφθογγοι** και οι **συνδυασμοί αυ** και **ευ** κατά τον συλλαβισμό λογαριάζονται σαν ένα φωνήεν και δε χωρίζονται: π.χ. *αί-μα, απ-δό-νι, πά-πια, πεύ-κο*.
- γ.** **Ένα σύμφωνο** ανάμεσα σε δύο φωνήεντα συλλαβίζεται με το δεύτερο φωνήεν: π.χ. *έλα* → *έ-λα*, *έχω* → *έ-χω*, *καπέλο* → *κα-πέ-λο*.
- δ.** **Δύο σύμφωνα** ανάμεσα σε δύο φωνήεντα συλλαβίζονται με το δεύτερο φωνήεν, αν αρχίζει από αυτά τα σύμφωνα ελληνική λέξη: π.χ. *βι-βλί-ο (βλέπω), κά-στα-νο (στάση)*.
Αλλιώς, χωρίζονται και το πρώτο σύμφωνο συλλαβίζεται με το προηγούμενο φωνήεν, ενώ το δεύτερο με το ακόλουθο φωνήεν: π.χ. *κάρ-τα, βαθ-μός, δάφ-νη*.
- ε.** **Τρία ή περισσότερα σύμφωνα** ανάμεσα σε δύο φωνήεντα συλλαβίζονται όλα μαζί με το ακόλουθο φωνήεν, αν και από τα τρία αυτά σύμφωνα ή τουλάχιστον από τα δύο πρώτα αρχίζει ελληνική λέξη: π.χ. *κά-στρο (στροφή), εχθρός (χθες)*.
Αλλιώς, χωρίζονται και το πρώτο σύμφωνο συλλαβίζεται με το προηγούμενο φωνήεν, ενώ τα άλλα δύο με το ακόλουθο φωνήεν: π.χ. *άν-θρω-πος, εκ-στρα-τεία*.

- στ. Τα **όμοια σύμφωνα** χωρίζονται, γιατί δεν αρχίζει ελληνική λέξη από δύο όμοια σύμφωνα: π.χ. *άλ-λος, θάρ-ρος, φεγ-γά-ρι*.
- ζ. Τα **δίψηφα σύμφωνα** μπ, ντ, γκ καθώς και τα τσ, τζ δε χωρίζονται. Αντίθετα το δίψηφο σύμφωνο γγ στον συλλαβισμό χωρίζεται, γιατί πρόκειται για όμοια γράμματα: π.χ. *κα-μπάνα, πα-γκά-κι, πά-ντο-τε*.
Αλλά: *φεγ-γά-ρι, φέγ-γει, άγ-γε-λος*.
- η. Οι **σύνθετες λέξεις** ακολουθούν τους ίδιους κανόνες συλλαβισμού με τις απλές λέξεις: π.χ. *προ-σέ-χω, εί-σο-δος, α-νά-ξι-ος*.

Παρατήρηση

Τα **γλωσσικά** (λ, ρ) και τα **ρινικά** (μ, ν) σύμφωνα όταν βρίσκονται **μπροστά** από κάποιο άλλο σύμφωνο **πάντα** χωρίζονται, με μόνες εξαιρέσεις στα ρινικά τα δίψηφα **μπ, ντ** και όταν βρεθούν τα δυο τους μαζί (**μν**): *ψάλ-της, άρ-μα, άμ-βω-νας, έν-ση-μο*.
Αλλά: *λά-μπω, κο-ντά, θά-μνος*.

Ασκήσεις

4. Να χωρίσεις σε συλλαβές τις παρακάτω λέξεις:

- α. αετός: _____
- Ιούνιος: _____
- Ιωάννινα: _____
- ποιπής: _____
- κελαπδώ: _____
- γαϊδούρι: _____

απδία: _____

βοήθεια: _____

ταΐζω: _____

αδειάζω: _____

β. τέλειωσα: _____

διαίρεση: _____

δουλεύω: _____

ιππότης: _____

σφυρίχτρα: _____

εχθρός: _____

προσφέρω: _____

Νοέμβρης: _____

άνθρωπος: _____

εκφράζω: _____

5. Βάλε ✓ στο κουτάκι μπροστά από τη λέξη που είναι χωρισμένη σωστά:

α. στά-χτη

στάχ-τη

δ. α-ριθ-μός

α-ρι-θμός

ζ. ξε-χνώ

ξεχ-νώ

β. Δε-κέμ-βρης

Δε-κέ-μβρης

ε. πρά-γμα

πράγ-μα

η. δάφ-νη

δά-φνη

γ. λίμ-νη

λίμ-νη

στ. ά-φθο-νος

άφ-θο-νος

θ. α-γνός

αγ-νός

6. Να γράψεις Σ για τις λέξεις που είναι σωστά χωρισμένες σε συλλαβές και Λ γι' αυτές που είναι λάθος:

a. ☐ κα-θρέ-φτης	β. ☐ δι-αι-ρούν
☐ Αλ-βα-νία	☐ Ι-ω-σήφ
☐ μα-ντεύ-ου-με	☐ α-νθί-ζουν
☐ αί-νι-γμα	☐ βο-ή-θει-α
☐ κιν-δυ-νεύ-ει	☐ τα-ί-ζεις
☐ ι-α-τρεί-ο	☐ άν-θρω-πος
☐ βουρ-τσί-ζουν	☐ Σε-πέμ-βρι-ος

7. Να χωρίσεις σε συλλαβές τις παρακάτω λέξεις:

- a. αρχίζω: _____
 πελαργός: _____
 περπατώ: _____
 καρχαρίας: _____
 άγαλμα: _____
 έλκηθρο: _____
 κόμβος: _____
 ανθίζω: _____
 δελφίνι: _____
 καντήλι: _____
- β. τολμηρός: _____
 ψάλτης: _____
 μπαλκόνι: _____
 κίνδυνος: _____
 κορμός: _____
 Ινδιάνος: _____
 σκάνδαλο: _____

8. Να χωρίσεις σε συλλαβές τις παρακάτω λέξεις:

- α.** γενναίοι: _____
ανθίζουν: _____
Αλβανία: _____
κορδόνια: _____
αριθμός: _____
κινδυνεύω: _____
συμφωνία: _____
νεραντζιά: _____
μπουλντόζα: _____
Ισθμός: _____
συμπληρώνω: _____
ύμνος: _____
προσβάλλω: _____
- β.** αίνιγμα: _____
Μάρτιος: _____
Απρίλιος: _____
νεράιδα: _____
αρχόντισσα: _____
εργοστάσιο: _____
ακορντεόν: _____
μπάρμπα: _____
κόμπρες: _____
τσουγκράνα: _____
Πέμπτη: _____
Νοέμβριος: _____